

Nr 345

Av herr **Osvald**, om visst anslag till förädling av medicinalväxter, m. m.

Under den senaste tidens livliga debatt om jordbrukets överskottsproduktion har det från flera håll med rätta framhållits, att överskotten motsvaras av underskott, som måste fyllas genom import av t. ex. fodermedel, kött och vissa andra livsmedel. De svårigheter, som sammanhänger med överskottsproduktionen, skulle sålunda kunna avhjälpas genom en annan inriktning av produktionen.

I själva verket är det ett stort antal produkter från jordbruket, som vi nu importerar men som vi mycket väl skulle kunna odla inom landet. För flera av dessa kan den erforderliga arealen räknas i blott hundratals hektar, men tillhoppa kan de dock spela en viss roll även arealmässigt.

En del av dessa produkter är emellertid utomordentligt viktiga för vår försörjning under en eventuell avspärrning. Detta gäller i allra högsta grad om råvaror för framställning av läkemedel, växtdroger. Jag anser med rätta, att det är viktigt att ha en livsmedelsproduktion av sådan omfattning, att den något så när motsvarar våra behov, men försörjningen med läkemedel har man icke ägnat erforderligt intresse.

Då andra världskriget bröt ut, blev vi nödsakade att snabbt organisera både insamling av en del medicinalväxter och odling av en del sådana, som icke förekommer vildväxande i vårt land. De medicinalväxter, som då odlades, var valeriana eller vänderot, kardbenedikt, timjan, digitalis, bolmört, belladonna, spikklubba och pepparmynta. Det odlingsmaterial, som då stod till förfogande, var emellertid mycket oenhetligt, och kännedomen om odlingsbetingelser och odlingsteknik var också bristfällig. Tack vare den förädling av vissa drogväxter, som påbörjades av Otto J. Olson & Sons AB i Hammenhög, åstadkoms i fråga om en del av drogväxterna på kort tid mycket betydande förbättringar.

Den medicinalväxtodling, som vi hade under andra världskriget, upphörde så gott som helt med krigets slut. Den främsta anledningen härtill var väl den, att odlingarna i regel är mycket arbetskrävande och att de svenskodlade drogerna därför ställde sig dyrare än de importerade. Kvaliteten hos de svenska drogerna var däremot minst lika god som hos de importerade.

En annan anledning till att det efter kriget blev svårt att bibehålla drogväxtodlingen är den, att drogerna blott måste fylla vissa minimikrav, men för högre kvaliteter betalas ej högre pris. Ett viktigt undantag må dock nämnas: den inom landet odlade spikklubban visade sig lämpligare än den im-

porterade för framställning av astmacigarretter. Kvalitetsförbättring, t. ex. genom förädling på halten verksam substans, lönar sig därför i regel ej. Om drogerna i stället betalades efter halten verksam substans, så skulle man tämligen snart kunna få förädlade, rikt givande sorter i stället för det nu ofta mycket heterogena odlingsmaterialet, och då skulle odlingsens fördelar (framför insamling av vildväxande material) helt kunna utnyttjas. Då skulle det också löna sig att rationalisera odlingstekniken, varigenom lönsamheten snabbt skulle kunna förbättras. I fråga om många drogväxter har man hittills i huvudsak måst utföra skördearbetet för hand, t. ex. plockning av blad. Men lika väl som man kunnat mekanisera vissa grönsaksodlingar borde det vara möjligt att utarbeta arbetsbesparande metoder för skörd av många medicinalväxter.

Genom ett målmedvetet arbete på utvecklingen av drogväxtodlingen skulle denna sannolikt inom en nära framtid kunna ge sådana resultat, att den icke skulle behöva betraktas som en beredskapsodling utan kunde bli en till arealen visserligen obetydlig men f. ö. viktig och lönande gren av svensk växtodling, i all synnerhet som de naturliga betingelserna för denna odling i vissa delar av vårt land är synnerligen goda. Det är inte bra att för så viktiga ting som läkemedel ur växtriket vara så gott som helt beroende av import av råvara eller färdiga preparat.

Det vore därför önskvärt, att en icke alltför begränsad försöks- och förädlingsverksamhet snarast kunde komma till stånd. De resultat, som vunnits vid den under krigsåren påbörjade förädlingen av drogväxter, är så lovande, att man har anledning att räkna med betydande framsteg av en fortsatt förädling. Vid Hammenhög lyckades man t. ex. höja alkaloidhalten hos spikklubban från 0,3 till 0,4 %, dvs. en förbättring med 33 %. Till följd härav kunde odlingen av spikklubba fortsätta i flera år efter krigets slut. Vid Hammenhög uppdrogs också en god, enhetlig stam av timjan, men den hann icke komma till användning, innan odlingen upphörde.

Bland drogväxterna intar vallmon en särställning därigenom, att den ger både en mycket värdefull matolja och de viktiga opiumalkaloiderna. Dessa kan utvinnas ur de mogna kapslarna, sedan fröet tillvaratagits. Förutsättningen för att vallmoodlingen skall kunna bli lönande synes vara, att både oljan och alkaloiderna skall kunna utnyttjas. Vid Svalöv har man på senare år gjort försök i syfte att utröna, hur morfinhalten påverkas av odlingsbetingelserna, men man har ännu icke kunnat påbörja någon förädling i syfte att framställa sorter med både hög oljehalt och hög halt av opiumalkaloider.

Av nu anförda skäl synes det vara angeläget, att statsmakterna vidtager sådana åtgärder, att förädlingen av drogväxter kan upptagas i en icke alltför obetydlig skala. Naturligast synes därvid vara att genom ett anslag på förslagsvis 25 000 kr. ge Otto J. Olson & Sons AB i Hammenhög möjlighet att fortsätta det förädlingsarbete, som påbörjades under kriget. Därjämte vore det önskvärt, om en utredning snarast möjligt kunde komma till stånd rö-

rande de åtgärder, som därutöver kan erfordras för att få igång en viss odling av medicinalväxter samt en försöksverksamhet rörande odlingstekniken.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta dels

att Otto J. Olson & Sons AB, Hammenhög, för förädling av medicinalväxter tilldelas ett anslag på 25 000 kr., dels

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att en utredning snarast igångsättes för att klargöra vilka åtgärder, som lämpligen bör vidtagas för att få till stånd en viss odling av medicinalväxter samt försöksverksamhet rörande odlingsmetodiken.

Stockholm den 26 januari 1959

Hugo Osvald